
Interview met

N.W. ELFFERICH

De natuur geeft haar geheimen niet snel prijs. Na al die jaren is het aantal vragen, evenals het verlangen die op te lossen, alleen maar gegroeid bij de heer N.W. Elfferich. Toch heeft hij de jaren sinds de 2^e W.O. niet stilgezeten. Hij heeft films gemaakt, waaronder de prachtige en beroemde film over het leven van het Gentiaanblauwtje, hij heeft gekweekt, hij heeft onderzocht en hij heeft gepubliceerd, waaronder het artikel over geluidsproductie bij Lycaenidae-poppen in het vorige nummer van 'Vlinders'. Het eerste wat opvalt als wij de knusse huiskamer van de Elfferichs betreden is het videoscherm, waarop 'live' een rupsje te zien is dat op het punt staat te vervellen. Zelfs de natuur moet eens capituleren.

Allereerst willen we graag weten hoe bij U de vlindermanie heeft toegeslagen.

Zo rond 1940 ben ik serieus gaan vangen, determineren en zo'n beetje er achter proberen te komen hoe het zat. In die periode is een collectietje ontstaan, zodat ik aan m'n soortenken-nis kon werken. Maar toen ik wat ouder werd, zo na de oorlog, bevredigde dat niet meer. Het werd tijd om naar de biologie te kijken en dat was zo rond 1950. Toen ben ik begonnen met het kweken van een hele reeks dagvlinders; het eieren laten leggen en dan gelijk proberen alles te fotograferen.

Dat was toen vast niet gemakkelijk.

Neen, dat was heel erg moeilijk en het was natuurlijk erg kostbaar. Ik had al wel een reflexcamera, daar heb ik jaren mee gefotografeerd. Ik vertoon nog steeds dia's die daarmee gemaakt zijn. Daarna heb ik een Exakta aangeschaft en daar doe ik nog steeds mee, nog steeds ouderwets, joh! Hier op de videocamera zit die optie ook.

Dat brengt ons op de film die U maakt heeft over Blauwtjes.

Ja, die heb ik ook met dat materiaal gemaakt. Het probleem van filmen is, dat het zo kostbaar is, maar het is wel veel mooier dan video. De detailscherpte van video vind ik niet

voldoende.

Als je zo met kweken bezig bent, ga je op een gegeven moment ook met Blauwtjes beginnen. Dat fascineerde me zo enorm, vooral als die mieren-geschiedenis erbij komt, dat ik me er helemaal op vastgebeten heb.

Was er destijds al veel aan gedaan? Was het kweken van het Gentiaanblauwtje (Maculinea alcon) al eerder gebeurd?

Nee, dat heb ik nooit kunnen vinden. Wel wist men al wat over de verschillende stadia en het opnemen van de rups in een mierenest. Iemand had bijvoorbeeld een reageerbuis met wat mieren en een rups. Er waren wel eens wat rupsen uitgegraven en men heeft wel eens een pop gekregen, maar de hele cyclus had men nog nooit geobserveerd.

Het was bij U natuurlijk meer dan kijken, want U wilde er ook een film over maken. Het moest ook zichtbaar gemaakt worden.

Ja, in '55 of daaromtrent begon ik met het maken van een zwart-wit film, waar ik al veel succes mee had. Later ben ik in kleur begonnen, maar daar had ik weer andere apparatuur voor nodig. Ik werkte eerst altijd met voorzetlenzen, maar dat was verre van ideaal. Later heb ik een camera met verwisselbare lenzen gekocht, waarmee ik de film gemaakt heb.

Het probleem van filmen is, dat er zoveel materiaal verloren gaat. De lamp bijvoorbeeld was al de pest voor de meeste mieren. Dus zat je in de schemering te kijken, en als een mier de rups naderde: hup, lamp aan, camera aan en de mier draait zich om. Als dat een paar keer gebeurd is, is de film voor de helft op, dus zet je er voor de zekerheid maar een nieuwe in. Niet de techniek van het filmen is het probleem, maar je moet veel geduld hebben. Je zit constant door het zoekertje te turen, je nek wordt helemaal stijf. Maar ik heb er erg veel succes mee gehad en vond het vooral erg leuk hem te maken. In september draait hij in Zwitserland, hij is in België op TV geweest en een gedeelte kon men zien bij 'Ja, Natuurlijk'. Hij draait regelmatig en dat geeft een enorme voldoening.

Hoeveel meter film is er nou doorheen gegaan?

Nou, ik geloof zo'n 300 meter. En ik heb er drie jaar over gedaan. Er komt natuurlijk een hoop geluk bij kijken.

U heeft ook in het veld gefilmd?

Ja, met de ellebogen in de modder en zo..... Ik kan me nog herinneren dat ik de paring nog moest filmen. Ik had de data wel in m'n hoofd, dus op de zorgvuldig van te voren

geplande zaterdag trokken m'n vrouw en ik er opuit. Het regende dat het goot, we werden doornat en geen vlinder te zien, natuurlijk. Op een gegeven moment ging m'n vrouw ten einde raad maar koffie zetten in de auto. Ineens komt de zon door. Plotseiling zie ik een mannetje aan komen razen en ik zie een wijfje in het topje van een Dophei-plantje klimmen. Het mannetje valt erbij neer en hop, gelijk copula, hè. Dat was een geweldig geluk natuurlijk. Dat heb je wel eens nodig, maar over het algemeen is het ontzettend lang wachten en prutsen, maar het geeft wel voldoening. En juist het iets aan anderen laten zien fascineert me zo enorm.

Bent U van plan nog meer films te maken?

Als ik een soort tegenkom die interessant genoeg is, wil ik wel weer een film maken. Van de gewone soorten zijn al zoveel films, dat is niet interessant meer. Bovendien is daarvan zoveel materiaal voor handen dat je er zo klaar mee bent. Ik heb ook een film van het Koolwitje gemaakt en die was in 1 jaar klaar. Als je bijvoorbeeld een vervelling wilt filmen is er altijd in je kweek wel een rups in dat stadium. Dat kan natuurlijk wel een voordeel zijn.

Mevrouw Elfferich komt binnen met de koffie. We vragen haar of ze de interesse van haar man deelt.

Ja, ik ga altijd mee. Ik ben wel geen expert, maar ik kan wel redelijk zoeken, hè. Ik ben gespecialiseerd in het vinden van eieren. Mijn man moet dikwijls mijn hulp inroepen om eieren te kunnen vinden.

Meneer Elfferich, toen U voor uw werk moest reizen, ging U toen ook veel naar vlinders kijken?

Ik was chef chemicus bij een klein bedrijf en we moesten vaak schepen die binnenliepen in de haven bemonsteren. Vaak moest ik ook naar het buitenland als er iets niet in orde was met een lading of voor een rechts-

zaak. Dan nam ik ook de tijd om er opuit te trekken. Als ik bijvoorbeeld in een hotel zat, ging ik niet aan de bar hangen, maar liep ik naar buiten, nam een paar potjes mee en ging bijvoorbeeld kijken wat voor vlinders er op de winkelruiten zaten. Zo'n figuur ben ik, joh! Of onderweg ergens heen stapte ik wel eens uit de taxi bij een interessant gebiedje om naar vlinders te kijken en dan liep ik verder. Zo heb ik eens een uur in Boekarest rondgerend. Daar stikte het van de rupsen van *Hyphantria cunea*, een beer-achtige uit Amerika, die in Europa ingevoerd is. Ik amuseer me dan best hoor! Een heerlijke ontspanning. De oren worden van je hoofd gekletst door al die klanten en verzekeringsmaatschappijen.

Waar bent U op dit moment allemaal mee bezig?

Ik doe nu drie dingen. Voor m'n plezier film ik wat, zoals dit werk (hij wijst op het videoscherm achter ons, waarop nog steeds het vredig slapende rupsje te zien is), maar dat kan nog lang niet overal vertoond worden.

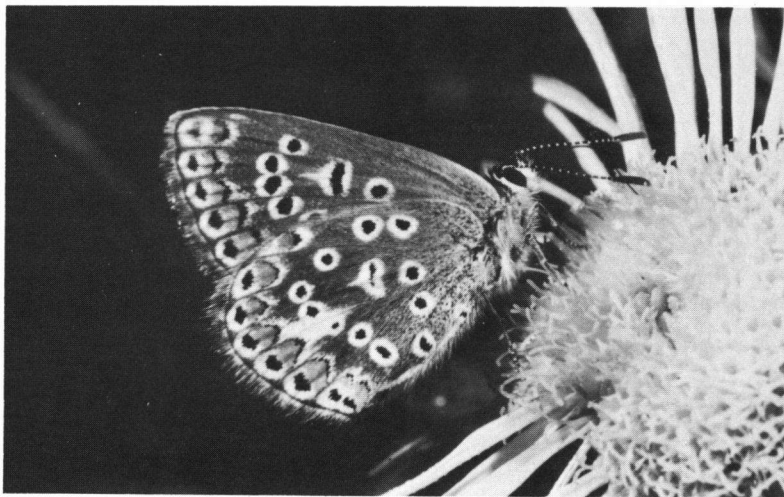
Verder ben ik steeds bezig met Blauwtjes, ik ga de *Heodes tityrus* nu weer doen en ik ben nu met die *Hamearis lucina* bezig. Daar wordt geluidsproductie verwacht. Dat is natuurlijk een heel fascinerende zaak. Dat wil ik zoveel mogelijk mensen laten zien; ik vind het ontzettend leuk om lezingen te geven, vooral ook voor jongeren. Het is natuurlijk prachtig als men enthousiast is. Soms hangen ze echt aan je lippen of past niet iedereen in de zaal. Maar aan de andere kant moet je soms ook lezingen geven voor huisvrouwverenigingen of zo, en dan krijg je geheid vragen over spint in de kamerplanten.

Verder ben ik wetenschappelijk bezig, ik correspondeer met Amerika over die Blauwtjes. Maar het is niet zo dat ik alles helemaal opoffer aan de vlinders, hoor. Ik wil ook nog wel een beetje leven.

Wat ik ook nog doe en wat tot m'n verbazing heel weinig respons oplevert, is inventariseren. Een vriend van mij, Jan Lucas, een hele goede Prikkebeen, en ik gaan regelmatig 's nachts op pad om nachtvlinders te inventariseren. We hebben dat 4 jaar op Mildenburg, een landgoed op Oost-Voorne gedaan. Nu zijn we het 4^e jaar bezig aan de Bakkersswaal, een eendekooi bij Lekkerkerk. Dat doen we voor het Zuidhollands Landschap. Maar het verbaast me dat er heel weinig respons op komt. Natuurmonumenten bijvoorbeeld heeft ook geen interesse in nachtvlinders. Die wilden dat we dagvlinders gingen bekijken, maar dat is natuurlijk onzin. Eens per jaar stuur ik ze wel een lijstje met dagvlinders die ik in hun gebieden heb gezien (ik schrijf altijd alles op, een soort automatisme). Dat vinden ze prachtig, maar dan staat er alleen maar in dat ik het Vuurvlindertje heb gezien, het Icarusblauwtje, de Atalanta en de Dagpauwoog, verder niets. Terwijl die nachtvlinderinventarisatie, waarbij we toch zeldzame soorten tegenkomen, niemand interesseert. Dat verbaast me en ik snap niet hoe dat komt.

U heeft de achteruitgang van met name de dagvlinders natuurlijk 'live' meegemaakt. Wat zijn volgens U de oorzaken daarvan?

Een van de belangrijkste oorzaken is natuurlijk het verbrokkelen van de natuur, het versnipperen van aaneengesloten natuurgebieden door aanleg van wegen, landbouwgebieden en bebouwing. De Rouwmantel (*Nymphalis antiopa*) bijvoorbeeld zit hier aan de grens van zijn verspreidingsgebied. Er is een constante aanvoer nodig om de populatiegrootte op peil te houden. Welnu, die aanvoer blijft beperkt, omdat we geen aaneengesloten bosgebieden meer hebben. Nu is de Rouwmantel wel een soort die zelfs over de Noordzee naar Engeland kan vliegen, maar toch scheelt het, bovendien zijn toch heel veel soorten aan bos gebonden. De achteruitgang is voor een groot

Het Icarusblauwtje

deel te wijten aan een onvoldoende aanvoer van vers bloed.

De chemicaliën zullen ook wel hun tol geëist hebben. Ik denk bijvoorbeeld aan de verloding. Wat de nachtvlinders betreft kun je nog denken aan een overmaat van verlichting op de wegen. Natriumlampen zijn vrij onschuldig, maar er zijn plekken in de bossen waar men menglichtlampen heeft neergepoot.

We zijn ook gek op bermbeplanting. Vlinders vinden dat ook prachtig en er worden er verschrikkelijk veel doodgereden. In Amerika heb ik dat eens prachtig gezien langs een weg met een berm waar zeer nectarrijke bloemen stonden te bloeien. Daar vloog een zwarte Papilio op, een groot zwart beest die je goed kan zien. Die berm was wel 10 meter breed. Toen ben ik eens op die weg gaan tellen en het lag er barstensvol met zwarte vlekken, de radiators van de auto's zagen zwart van de vlinders.

Een vlinderwijfje legt niet voor niets zoveel eitjes. De bedoeling is, dat er maar 2 of 3 exemplaren van 'rondkomen'. Maar als er nou een klein factortje bijkomt, als er maar iets meer te gronde gaan dan het 'geplan-

de' aantal, daar ga je.

Tot slot van zijn enthousiaste betoog wil hij ons nog wat video-opnamen laten zien van Icaruspoppen die uitkomen. Synchroon aan de beelden weerklinkt een geluid als van een speelgoed-machinegeweer door de kamer. Een geluid dat echter niet door zijn spelende kleinkinderen, doch door de zwogende vlinder op het beeldscherm ten gehore wordt gebracht.

Ik zou zo graag willen doorgronden wat de betekenis van dit geluid is, hè. Ik kan er niet over uit; ik ben er zo door gefascineerd. Ongelofelijk. Vinden jullie dit nou niet fascinerend?

De traditie erend, komen wij tot de laatste vraag: wat vindt U de mooiste vlinder?

Ik heb hier natuurlijk al over nagedacht, want ik dacht wel dat jullie met deze vraag zouden komen. Laat ik het zo zeggen: wat ik het meest wonderlijke beest vind in Nederland is het wijfje van het Icarusblauwtje. Vooral zoals ze hier in het duingebied voorkomen, waar ze blauw zijn met oranje randjes erlangs en dan nog een bruin middenstukje hebben. Als je die uit de pop ziet komen.....dat is werkelijk een juweeltje. Ongelofelijk!